

El polític nord-català més influent de la història

Text > JOAN BARBARÀ

L'editorial perpinyanenca Cap Béar ha publicat fa poc la biografia de l'advocat i polític rossellonès Juli Pams (1852-1930), una figura més que remarcable de la Tercera República Francesa. Maçó i membre del Partit Radical i Radical Socialista, fou un gran orador i un parlamentari brillant. Juli Pams va ser un home d'estat, molt proper a la gran figura política que fou *el Tigre*, Georges Clemenceau. L'any 1913 va ser el candidat d'esqueres a la presidència de la República. En un temps molt difícil, va ser cridat dues vegades al palau de l'Elisi per tal que es fes càrrec de carteres ministerials en diversos governs francesos.

Quan va ser ministre d'Agricultura (1911-1913) impulsà la Llei de les denominacions d'origen i l'electroagricultura, que consistia a estimular el creixement de les plantes amb corrent elèctric. Quan ocupà el Departament d'Interior (1917-1920) va donar un gran suport al laïcisme i va defensar sense matisos la separació necessària que hi ha d'haver entre l'Església i l'Estat. En l'àmbit internacional, va ser delegat de l'Estat francès a la Societat de Nacions (1927).

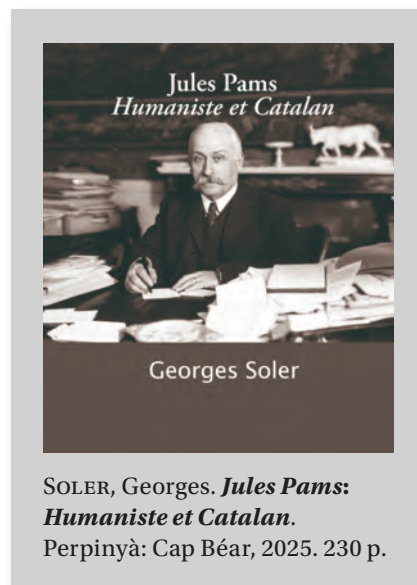
Home de múltiples facetes, va ser un gran seguidor del rugbi, afecionat incondicional de l'USP (precedent de l'USAP), vinyataire, col·leccionista

d'art, mecenes cultural... i amic dels escultors nord-catalans Gustau Violet i Aristides Maillol.

Mantingué una gran relació personal amb el mariscal Joffre, nascut a Ribesaltes, a qui convidava tot sovint a la seva residència nord-catalana del castell de Valmy.

Catalanoparlant per via materna, Juli Pams era un republicà francès convençut, però també un catalanista. Va ser membre de la Societat d'Estudis Catalans, una entitat fundada a Perpinyà que nasqué amb la voluntat de promoure la cultura catalana i, sobretot, de preservar la llengua.

Quan va tenir responsabilitats de govern, va mantenir molt bones relacions amb les autoritats catalanes del Principat, un fet que enutjà enormement el Govern espanyol, fins al punt que en van vetar el nom quan l'Elisi el va voler promoure per ser ambaixador a Madrid. A proposta de Juli Pams, l'Estat francès lliurà la Legió d'Honor a Josep Puig i Cadafalch quan aquest era president de la Mancomunitat. Juli Pams sent ministre i el diputat Emmanuel Brousse van estar al darrere de la controvertida visita que l'any 1920 va fer el mariscal Joffre (heroi de la Primera Guerra Mundial) a Barcelona, en el marc dels Jocs Florals.

SOLER, Georges. **Jules Pams: Humaniste et Catalan.** Perpinyà: Cap Béar, 2025. 230 p.

Georges Soler, l'autor d'aquesta biografia, és un banyulenc erudit especialista, entre altres coses, en assajos de caràcter històric. Així, té publicats en llengua francesa alguns títols, com ara *Alexandre VI, el papa català (controvèrsies i realitats)*, *El Rosselló i la pre-revolució*, *La gran guerra del Pirineus Orientals...* el seu darrer treball, *Jules Pams: Humaniste et Catalan*, és una aproximació molt acurada i fonamentada a la figura del que, probablement, ha estat el polític nord-català més influent de la història.

Un punt de no retorn?

Text > DAMIÀ BARDERA

L'a darrera novel·la de Jordi Dausà (Cassà de la Selva, 1977), més que un «punt de ruptura» en relació amb la seva producció anterior (set novel·les, entre les quals destaquen *Nits de matapobres* i *Lèmmings*), és una obra que radicalitza alguns dels aspectes centrals de la seva narrativa i n'hi afegeix d'altres que, fins ara, no havien aparegut, o havien aparegut tímidament.

Pel que fa als aspectes centrals de la seva narrativa, a *El punt de ruptura* tornem a trobar la predilecció de l'autor pels baixos fons de la societat, l'ambi-

ent lumpen, el determinisme sociològic que condemna els personatges (aquest cop, el protagonista és un professor de religió, escriptor de poc èxit i lluitador *amateur*), les drogues, la sordidesa o la marginació social, entre d'altres.

També tornem a trobar un narrador hiperactiu, al·lèrgic a la inacció o a les divagacions gratuïtes, cosa que de vegades pot fer que el lector tingui la sensació d'estar llegint una novel·la d'aventures, i més tenint en compte que tota l'acció transcorre en un lapse de temps molt breu, un parell de dies d'una intensitat insòlita. No, no és una novel·la

d'aventures ni una novel·la de gènere negre, encara que una lectura parcial de l'obra podria fer aquesta impressió.

Quant a les novetats, caldria destacar, primer, la introducció d'un element característic del gènere fantàstic que serveix a l'autor per flirtejar amb els límits de la realitat i de la versemblança literària: a través del personatge d'en Santi, un milicià o un boig (o potser ambdues coses), es contrasten dos temps històrics (la Guerra Civil espanyola i l'actualitat) que se superposen constantment, de tal manera que generen dubte al lector, interrogació,

Cantar als trobadors

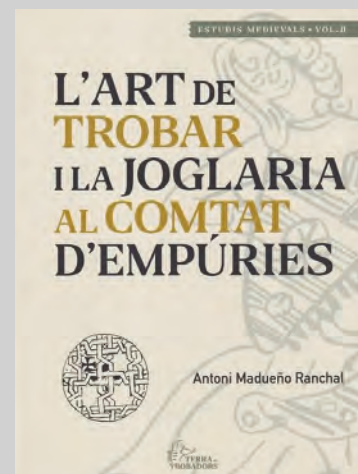
Text > PEP VILA

Miquel Pujol Canelles, sacerdot, filòleg i investigador (Castelló d'Empúries, 1927 - Girona, 2011) va ser dels primers que, tot revisant els protocols i la rica documentació notarial conservada a la seva vila comtal, ens va fer adonar de la important presència de joglars i trobadors que hi havia —notes d'arxiu, cartes de pagaments, esments de joglars, de trobadors, contractacions per celebrar efemèrides diverses, encàrrecs reials, etc.

A voltes tenim una imatge fosca i provinciana de l'edat mitjana, del món feudal, però aquesta investigació, entre moltes altres, ens mostra com en aquest espai hi havia una riquesa cultural, literària i musical extraordinària, de la qual ens han arribat unes petites espurnes. Tot un miracle! Als segles XII i XIII, aquesta colla de poetes músics van recrear un llenguatge poètic i filosòfic nou, la influència del qual ha arribat fins avui dia. Tot el migdia europeu, fins que arribà l'humanisme italià, es nodria de conceptes i vivències ben nostres: l'exegesi de l'amor provençal, el seu delicat espiritualisme, l'escolàstica amorosa, el món feudal amb els seus clarobscur, l'honor de cavalleria. Les relacions amoroses entre trobadors i dames serien una es-

piritualització en la qual hi havia vassalls i senyors, molt més aspra. L'influx de la lírica cortesana trobadoresca ha contaminat el nostre imaginari. Castelló és un dels llocs on aquesta llavor va quallar, potser, per la situació geogràfica entre el mar i la muntanya, perquè era un lloc mercantil reconegut, perquè hi havia una noblesa catalana culta i cosmopolita, i uns comtes d'Empúries —Ponç III Hug (1173-1200), Hug IV (1200-1230) i el comte trobador Ponç Hug IV d'Empúries (1277-1313)— amb afanys culturals.

Ara, el musicòleg i intèrpret Antoni Madueño Ranchal (Barcelona, 1970) continua la recerca i ens explica, en un llibre magnífic, les motivacions que movien els trobadors i trobairitz a compondre els seus poemes, com s'esdevenia la representació trobadoresca a la cort comtal d'Empúries, quins repertoris s'hi usaven, quins instruments musicals s'hi tocaven. A més, hi havia joglars, mims i ministrers (intèrprets) d'aquesta zona, també itinerants, el llegat dels quals, en definitiva, ara podem descobrir. Els joglars, a més de demostrar les seves habilitats musicals, havien de tenir formació per mantenir els debats poètics. També són interessants les fotografies d'instruments musicals de la basílica de

MADUEÑO RANCHAL, Antoni. *L'art de trobar i la joglaria al comtat d'Empúries*. Castelló d'Empúries: Ajuntament de Castelló d'Empúries, 2024. 188 p.

Santa Maria. Cal cantar aquests poemes, recrear-los per entendre'ls millor. El llibre conté també una important regesta documental que des de fa anys elabora Josep M. Gironella. Així, per exemple, sabem per un document de 1331 que Berenguer Mateu, joglar de la Pera; Pere Moner, «tocador de rabeba»; Pere Vicenç, del mateix lloc, i en Déu de Parlavà, «tubinatores», prometen a uns sabaters de Castelló que tocaran els dies que la comtessa Joana s'estigui a la vila a canvi de quatre sous i la manutenció de cadascun. La divisa dels trobadors era: «Mot so razo» (paraula, música i mostrar aptituds per bastir arguments literaris i polítics contra els adversaris).

perplexitat. L'autor juga amb aquest recurs i el dosifica hàbilment.

Una altra novetat, tal vegada menor però també important a l'hora d'estructurar la novel·la, és la presència constant del fenomen religiós, que amara tota l'obra: el mite, els relats bíblics, les llegendes, les visions, les al·lucinacions... Tot plegat insufla una gran potència simbòlica al text (cal destacar, en aquest sentit, el sensacional capítol «La lluna de Jerusalem»).

Finalment, la tercera novetat és el desencant expressat pel protagonista envers el món literari i la pròpia evo-

lució com a escriptor, un dels elements clau per entendre la sensació de fracàs vital que arrossega. Ara bé, en aquest punt, la veu del protagonista (i, alhora, narrador de la novel·la) es pot confondre amb la veu de l'autor, ben bé com si proposés un joc metaliterari. És un joc legítim, però arriscat, ja que hi batega una subjectivitat massa abassegadora, sense repunt ni contrast, i això descompensa la novel·la.

En qualsevol cas, encerts i errors a banda, Jordi Dausà és un autor que val molt la pena de llegir, i que mereix ser llegit.

DAUSÀ, Jordi. *El punt de ruptura*. Barcelona: Llibres del Delicte, 2025. 227 p.